

радавая БЕЛАРУСЬ

№3(12) 10 ліпеня 2000 г. Заснавана 1 лютага 1920 г. Адноўлена 26 студзеня 1999 г. 2(16) год выдання.

ВІЛЬНЯ. СТАЛІЦА КРАІНЫ. ЗАМАК

НЕЗАЛЕЖНАСЬЦЬ – ГЭТА...

НЕЗАЛЕЖНАСЬЦЬ – ГЭТА КАЛІ АД НАРАДЖЭННЯ ДА СКОНУ ПАЧУВАЕСЯ СВАІМ ЧАЛАВЕКАМ НА СВАЁЙ ЗЯМЛІ

Незалежнасьць – гэта калі ты зьявіўся на сьвет у радзільні, дзе няма самых стэрільных на зямлі савецкіх прусакоў, затое ёсьць аднаразовыя шпрыцы й пялюшкі.

Незалежнасьць – гэта калі твой бацька пойдзе ў ЗАГС, каб атрымаць дакумэнт, што ты сапраўды нарадзіўся і што цябе назвалі ў гонар дзеда Рыгорам, і кабета, якая сядзіць там, спакойна выпіша яму гэты дакумэнт, а ня выцягне з стала "Справочник личных имён народов СССР" і ня будзе, махаючы ім, гістэрычна тлумачыць твайму бацьку, што ён можа без праблем назваць сына Файзулой ці нават Мамаем, а вось Рыгорам – ня можа, бо такога імя проста не існуе ў прыродзе (а существует нормальное человеческое имя Григорий).

Незалежнасьць – гэта калі ты пойдзеш у школу і цябе будуць вучыць у тваёй мове (а дзяўчынку Гражынку, якая табе падалася ў дзіцячым садзе, – у ейнай мове, а твайго суседа хлопчыка Мішу, тату якога завуць Ісакам, – у ягонай, а другога твайго суседа хлопчыка Алёшу, бацькі якога прыехалі сюды, бо ў іхнім горадзе на Волзе, каб купіць малому малака, трэба займаць чаргу а пятай гадзіне раніцы, – у ягонай). Цябе будуць вучыць у тваёй мове, і дзеля гэтага тваім тату й маме ня трэба будзе ўсё лета зьбіраць па кватэрах заявы бацькоў, якія ня тое, каб не хацелі вучыць сваіх дзяцей так, як твае тата й мама, а проста ніколі пра гэта ня думалі, бо вырасьлі пры інтэрнацыяналізьме. І гэтыя заявы ня трэба будзе губляць тры разы дырэктару й два – сакратарцы, і ў першы верасьнёвы дзень ты не пачуеш на ўрачыстай лінейцы, што "год от года хорошеет материально-техническая база нашей школы", а прыйшоўшы ў сваю клясу, не даведаеся, што дзякуючы няўхільнаму клопату партыі і ўраду, у вас на ўсю клясу толькі адзін лемантар і дзьве "матэматыкі" ў роднай мове.

Незалежнасьць – гэта калі твая дружына ня будзе змагацца за права насіць імя Паўліка Марозава ці Аляксандра Мясьнікова, бо ўсе вы цудоўна ведае-

Уладзімер АРЛОЎ

МЕНСК. СТАЛІЦА РЭСПУБЛІКІ. ДОМ УРАДУ

це, як любіў свайго татку Паўлік і як любіў беларусаў Мясьнікоў.

Незалежнасьць – гэта калі ты будзеш студэнтам і на лекцыі з вышэйшае матэматыкі твой смуглявы раўналетак з Мадагаскару, які вучыцца за грошы свае, а не твае краіны, нахінецца да цябе й запытае, што значыць слова "імавернасьць", і ты па-француску растлумачыш яму.

Незалежнасьць – гэта калі ты будзеш служыць у войску не далей за памежныя горады ці вёску твае зямлі, затое табе ніколі не загадаюць фарбаваць траву й прыбіраць тэрыторыю "вот отсюда и до обеда". У нядзелю ты зможаш прыехаць да бацькоў ці да свае дзяўчыны, затое ніхто не назаве цябе "бульбашом", а твайго сябра – "чорножопым" за тое, што вы думаеце й гаворыце ў сьне па-свойму, і выдатнікі баявога й палітычнага рыхтваньня ня будуць у працэсе гэтага рыхтваньня рабіць табе "велосипед", і табе ніколі не загадаюць вастрыць сапэрную рыдлёўку, каб акапацца ў Баку ці ў Тбілісі.

Незалежнасьць – гэта калі твая дзяўчына кажа, што хоча на выходныя ў Вену, і ты з чыстым сумленьнем абяцаеш ёй, што ў суботу вы вып'яе кавы насупраць палацу Шонбрун, і ведаеш, што перад вашаю вандроўкаю ніхто ня

будзе высьвятляць у цябе, ці быў ты ў дзяцінстве жыдом, а таксама, ці быў ты раней за мяжой і калі вярнуўся адтуль, дык зь якою мэтай.

Незалежнасьць – гэта калі на Дзяды, у Дзень памяці продкаў, ты ідзеш на могілкі й ведаеш, што паставіш там сьвечку й пакладзеш кветкі, а ня станеш удзельнікам выпрабаваньня балёнчыкаў з нэрвова-паралітычным газам ці новае мадэлі гумовага друкка.

Незалежнасьць – гэта калі твой сын прынёс з школы пяцёрку з гісторыі, і ты хваліш яго за гэтую пяцёрку, бо ведаеш, што ён атрымаў яе не з таго прадмету, дзе вучаць пра Лядовае пабоішча і перамогу калектывізацыі, а з таго, дзе вучаць пра Грунвальдскую бітву, што ўратавала твой народ ад сьмерці, і кажуць праўду пра ўладу, што расстраляла твайго дзеда й задушыла голадам тваю бабулю.

Незалежнасьць – гэта калі да цябе завітае сьпявак зь Нью-Ёрку, і ты вып'еш зь ім добрую чарку вішнёўкі, і пасля ветлівага дзядзькі ў цывільным не запрапануюць табе падрабязна напісаць, дзе й што вы пілі й каго пры гэтым паялі.

Незалежнасьць – гэта калі ты пазбаўлены магчымасьці пачуць, як твой прэзыдэнт вучыць з экрану суайчынь-

нікаў: "Хто как хаціт, той так і гаварыт", бо твой прэзыдэнт – чалавек пісьменны і хоць адну мову ўсё ж ведае.

Незалежнасьць – гэта калі з тэлеперадач і газэт раптам знікаюць лісты нястомна-таямнічых вэтэранаў і вусьцішныя паведамленьні пра нацыяналістаў і экстрэмістаў з народных франтоў, якія нават уначы ня сьпяць, а распальваюць між табою, Алёшам і Мішам, тату якога звалі Ісакам, а таксама Гражынаю, якая даўно ўжо твая жонка, міжнацыянальную варожасьць, каб учыніць сярод вас крываваю разьню й пусьціць пад адхон цяжкія перабудовы.

Незалежнасьць – гэта калі ніхто ня страшыць цябе, што твой народ ня зможа выжыць без вялікага старэйшага брата, бо ня мае сваіх баксытаў ці алмазаў, і ты разумееш, што зусім дарэмна шкадаваў галяндцаў ці бэльгіяцаў, якія ня маюць ані баксытаў, ані алмазаў, ані нават старэйшага брата.

Незалежнасьць – гэта калі велізарныя аўтафуры з надпісам "Центровывоз" (ці бачыў ты хоць раз гэтыя фуры, дзе было б напісана "Центроввоз"?), падрулююць не да чужых, а да нашых крам.

Незалежнасьць – гэта калі раптам высьветліцца, што разумныя людзі ёсьць і ў нас, і калі – крый Божа! – выбухне завод ці прычыніцца якое іншае ліха, ня трэба будзе чакаць, пакуль прыедзе камісія з маскоўскіх разумнікаў.

Незалежнасьць – гэта калі на Божай пасьцелі ведаеш, што пасья таго, як ты памянеш гэты сьвет на лепшы, на месцы царквы ці касьцёла, дзе цябе хрысьцілі і дзе ты вячаўся, ня выкапаюць сажалку з брудным лебедзем і не пабудуюць басэйн імя XVIII зьезду КПСС, а могілкі, дзе будуць спачываць твае косьці, не зьнясуць і не ператвораць у закіданы пустымі пляшкамі парк культуры і адпачынку імя таварыша Гарбачова або імя таварыша Лігачова.

Незалежнасьць – гэта...

Незалежнасьць – гэта калі ад нараджэньня да скону пачуваеся сваім чалавекам на сваёй зямлі.

Я веру, што калі-небудзь так будзе. Бо іначай проста ня варта жыць.

МАЛАДЫ ФРОНТ БЕЗЬ ПЕРАМЕН

ПРАЗОРЫ АРГАНІЗАЦЫІ НА БУДУЧЫНЮ ДАЛЁКА НЕ ВЯСЁЛКАВЫЯ

Ад самога пачатку Сойм стаўся арэнаю выпрабавання брудных палітычных тэхналогій. Чаго варта хаця б пісулька "Пяць прычын, чаму я галасаваць за Севярынца", што раздавалася дэлегантам разам з маладафронтаўскім "Веснікам" ды была падпісана нейкаю Ганнаю, што аказалася трынаццацігадоваю дзяўчынкаю, якая нават ня мела права быць дэлеганткаю. У гэтай найцікавейшай паперцы "праўдзіва" расьпісваліся даброты Паўла Севярынца, зь якім і пагаварыць прыемна, і думкі свае ён нікому не навязвае, ды і наагул, у адрозьненні ад Аляксея Шыдлоўскага, чалавек вельмі добры. Усю першую палову працы Сойму, да перапынку, вялося актыўнае лабіяваньне й агітацыя. Галасы купляліся, перацягваліся, абменьваліся, галоўным спосабам торгу былі дамовы кшталту: "Вы галасуеце за нашага кандыдата, мы – за вашага". Прасторы для махінацый на Сойме ставала. Варта хаця б прасачыць звалючыю дэлегацкіх мандатаў ад зьезду да зьезду: калі першы мандат (на Устаноўчы Сойм) – добра надрукаваны, зь імем і прозьвішчам дэлегата, пячаткаю на адваротным баку ды подпісам выдаўцы, мандат на II Сойм – толькі з пазначаньнем асобы дэлегата, дык мандат на апошняе зборышча Маладога фронту – адно кавалак паперы з словам "дэлегат" без аніякіх адзнак. Паперкі тыя раздаваліся не заўжды дэлегантам сапраўдным, да таго ж, лішнія гэтак і не былі зьнішчаны.

Адкрытае сутыкненьне праціўных бакоў пачалося па перапынку з пачаткам праграмае часткі Сойму. Прапанаваны Статут арганізацыі зацьвердзілі практычна безь істотных папраў. Надалей старшыня Маладога фронту Павал Севярынец і апазыцыйны блёк рэпрэзэнтавалі дэлегантам свае варыянты праграмы разьвіцьця арганізацыі. "Малады фронт перамен" Паўла Севярынца стаўся тыповым узорам пануюнае ў Маладым фронце дэмагогіі й папулізму. На ўсіх ягоных старонках можна ўбачыць фанабэрыстае выхваленьне сваімі "посьпехамі", "гітлераўскія" пляны на будучыню й пасулы ўсім пластом моладзі, але ні намёка на тое, як і што канкрэтна трэба рабіць. Праціўнікі Севярынца выставілі ў адказ "Канцэпцыю разьвіцьця Ма-

Рычард ГУМЭЛЬ

1 ліпеня, па доўгім рыхтаваньні, адбыўся III Сойм моладзёвай арганізацыі Беларускага народнага фронту "Адраджэньне" – Маладога фронту. Гэтая імпрэза сталася ня толькі этапнаю прыступкаю ў гісторыі арганізацыі, але й была апагеам спрэчак, пярэчаньняў і паддываннага змаганьня, што з рознай інтэнсіўнасьцю віруюць у Маладым фронце ня першы год. Дэлегаты на III Сойм абіраліся паводле меншых квот у параўнаньні з папярэднім, а таму значна зьменшылася іхняя колькасьць, затое павялічылася адказнасьць. Малады фронт падышоў да Сойму ў жорсткім процістаяньні старшыні Паўла Севярынца й апазыцыйнага блёку Аляксея Шыдлоўскага, Аляксея Янукевіча, Андрэя Пятрова, Уладзімера Лабковіча ды інш. Зьезд мусіў стацца момантам ісьціны й разьвязаць, які з гэтых бакоў пераважыць.

ладага фронту", рэч грунтоўную, што заклікала да арганізацыі працы на прафэсійнай аснове, давала больш канкрэтных абяцанняў, ды вось... Як пачалі прамаўляць у падтрыманьне свае "Канцэпцыі..." "апазыцыянэры", гэтак сталася ясна, прыйдуць да ўлады гэтыя "праціўнікі" адзінае генэральнае лініі Паўла Севярынца, і палятуць галовы направа й налева, пакуль не ператворыцца Малады фронт у элітны клюб "белых каўнерыкаў"... Нездарма і ў іхняй "Нашай ідэалёгіі" ясна сказана: Малады фронт – арганізацыя кансэрватараў. А таму, хто не кансэрватар – тыя "мусяць выходзіць з Маладога фронту й ствараць свае арганізацыі". Дэлегаты адрагавалі адпаведна, і праграма Севярынца прайшла пераважнаю большынёю галасоў.

У выбарах на пасаду старшыні была ўведзена навіна: таемнае галасаваньне. У выніку за Паўла Севярынца прагаласавала 116 дэлеганатаў, за Аляксея Шыдлоўскага – 45, а 15 дэлеганатаў – супраць абодвух. Апошніх магло быць і больш пры большай дэмакратычнасьці ладжаньня Сойму, але простыя дэлегаты ня мелі нават шанцу хаця б на парухвілінную прамову.

Сулакоены сваім пераабраньнем Севярынец "сеў на каня" й прапанаваў праціўнікам... адно намесьніцкае крэсла. Тыя, справядліва расцаніўшы гэта як кінутую ім костку, сталі адзін па адным заяўляць пра свой выхад з арганізацыі.

Малады фронт ідзе да развалу, што відаць нават з галасаваньня на пасаду старшыні: дэлегаты падзяліліся на тых, хто Севярынца ня любіць, але галасаваў за яго празь нянавісьць да героя-графініка ды тых, хто абодвух сям-там відаў. З арганізацыі сышлі людзі, якія займаліся канкрэтнаю справаю, а не гаварыльняю, і замяніць іх няма каму. Севярынцу адкрыўся карт-блянш на далейшае ўсталяваньне сваёй адзінай думкі ў якасьці аксіёмнай і ператварэньне Маладога фронту ў рэлігійную сэкту. Застаецца спадзяваньне, што людзі, ня згодныя зь ягонаю палітыкаю, нягледзячы на вынікі Сойму здолеюць сабрацца ў кулак, каб процістаяць палулісцкаму аўтарытарызму а Іа Лукашэнка старшыні Маладога фронту.

Тацияна Процька

Паводле інфармацыі, атрыманай зь Беларускага прадстаўніцтва адна з міжнародных арганізацый, стала вядома, што гэтая самая арганізацыя дала Беларускаму гэльсінскаму камітэту вялікі грант на ладжаньне адукацыйных сэмінараў з мэтай рыхтаваньня назіральнікаў на парламэнцкія выбары. Назіральнікі, навучаныя паводле гэтай праграмы, маюць кантраляваць хаду галасаваньня й фіксаваць парушэньні заканадаўства ў часе выбарчай кампаніі, а пасля на падставе сабраных разам звестак даць сваю ацэнку выбарам – наколькі яны былі дэмакратычнымі, і ці можа абраны парламэнт быць прызнаным усясьветнай супольнасьцю легітымным. Легітымнасьць ці нелегітымнасьць парламэнту вызначаецца паводле колькасці й характару фальсыфікацый, што адразу зьвядуць на нішто спробы рэжыму забясьпечыць сабе прызнаньне ў цывілізаваным сьвеце. Менавіта адсутнасьць у краіне незалежнае заканадаўчае ўлады стварае праблемы для дэмакратычнага рэжыму. Разьвязаньне гэтых праблем расчыняе заходнюю "браму неўміручасьці" перад прамаскоўскім кіраўніцтвам Беларусі. Натуральна, што толькі ў разе запаўненьня другога "палаты прадстаўнікоў" патрэбнымі й абавязкова лягальнымі людзьмі. Цяперашняе выбарчае заканадаўства стварае шмат нязручнасьцяў і пастак перад кандыдатамі ад "апазыцыі". Менавіта гэта дае падставу сумнявацца, што новы парламэнт, у якім будзе апанэнтаў рэжыму, будзе прызнаны ў міжнародных арганізацыях. Адылі нават гэтка малая верагоднасьць легітымізацыі "палат" і ўсяе палітычнае сыстэмы, усталяванай у краіне па лістападзе 1996 году, палюхае "апазыцыю".

Праграма рыхтаваньня назіральнікаў на парламэнцкія выбары можа падоўжыць статус "назіральнікаў без актыўнага ўдзелу ў палітычным жыцьці краіны" ўсім сябрам і пілэтам галоў-

КАНЕЦ ІЛЮЗІЙ

Вінцэнт ПЯТРОЎСКІ

Канфлікт між Тациянай Процькай, старшынёй Беларускага гэльсінскага камітэту, і вядомымі ў краіне грамадзкімі ды культурніцкімі дзеячамі, сябрамі БГК, стаўся выяўным пацьверджаньнем таго, што і ў ціхім балоце чэрці водзяцца. Зь няўцямных паведамленьняў "незалежнае" прэсы, залежнай ад спакусы лепш недагаварыць, як сказаць лішняе пра апанэнтаў рэжыму, вынікае, што Тацияна Процька "пракалолася" на супрацоўніцтве зь нелегітымнаю ўладаю, што "зацягнула" старшыню БГК у "дыялёг". Маўляў, някемлівая і, магчыма, "прадажная" сп-ня Процька занадта далёка зайшла ў сваёй самастойнасьці, перамаўляючыся пра нешта з рэжымам без дазволу дэмакратычных партый. Паводле словаў самае сп-ні Процькі, у "дыялёгу" яна ўдзелу ня мела, і БГК выйшаў з гэнага спэтаклю адразу ж па падзеях 25 сакавіка.

ных дэмакратычных партый. Як гэтак магчыма? Можа здарыцца цуд – і нешта ў лесе здохне, а дакладней, заходнія палітыкі могуць зьмяніць сваё стаўленьне да афіцыйнага Менску й прызнаць абраны ўвосень парламэнт. Вядома, калі ня будзе фальсыфікацый. З увагі на няўдзел "апазыцыі" ў выбарах, рэжым атрымае дадатковы козыр. Навошта даваць падставы для абвінавачваньняў у "недэмакратычнасьці", калі ўсё адно апанэнтаў байкатаваць муць выбарчы працэс, а значыцца "законна" можна паставіць выбарчую кампанію на самацёк – хай усё выглядае спэтаклем, дзе шмат кандыдатаў і праграм, сярод якіх насамрэч няма рэальных апанэнтаў і проста непрыемных абліччаў. Амаль незалежна гучыць, але гэта ня значыць, што зусім непраўдзіва. Менавіта гэты момант найбольш турбуе дэмакратаў – а што, як...

Тацияна Процька стала ахвярай бязьліваўсці. Ейны праект, ідучы пад шыльдаю незалежнага Гэльсінскага камітэту стаўся закладнікам "апазыцыі". Гэтаксама як працэс перамоў

стаўся закладнікам улад. Кожны з процілеглых бакоў Беларускага палітычнага фронту паставіў кропку.

Хто каго "заклаў", высветліць даволі проста. "Апошнім часам нас бянтэжаць небясьпечныя тэндэнцыі ў працы кіраўніцы БГК, што выходзяць за межы мандату, дадзенага ёй на грамадскую дзейнасьць. [...] Старшыня БГК прыпускае недаравальныя памылкі, [...] кіраўнік БГК не падпарадкоўваецца волі тых, хто даверыў ёй дужа адказную пасаду. Таму мы рашуча выказваем недавер старшыні БГК сп-ні Процькі і афіцыйна заяўляем пра спыненьне свайго сяброўства ў БГК да сыходу яе з пасады старшыні БГК", – гаворыцца ў заяве, падпісанай Васілём Быкавым, Рыгорам Барадуліным, Юрым Хадыкам, Барысам Звоскавым, Аляксандрам Патупам, Лявонам Баршчэўскім, Уладзімерам Арловым, Анатолем Грыцкевічам, Аляксандрам Мілінкевічам, Жаннай Ліцьвіной, Уладзімерам Халіпам, Юрым Хашчэўскім, Валянцінам Тарасам і Карлясам Шэрманам. Тацияну Процьку падтрымлівае ейны намесьнік, вядомы адвакат Гары

Уладзімер Арлоў

Паганяйла, які слухна зацеміў, што людзі, якія выступаюць супраць цяперашняе старшыні, самі не займаюцца дзейнасьцю, зьвязанай з абаронай правоў чалавека. Бальшыня падпісантаў гэтай заявы – дзеячы культуры, толькі некаторыя зь іх бяруць актыўны ўдзел у грамадзкім і палітычным жыцьці. Відавочна, што гэтыя людзі былі няправільна пайнфармаваны пра рэальны стан рэчаў у БГК. Але галоўнае ня як прагаласавалі, а як падлічылі, як сьцьвярджаў Сталін. Гэта тое самае – галоўнае, ня як ёсьць, а як выглядае. На нашу думку ініцыятарамі выпраўленьня "на пэнсію" занадта самастойнае кіраўніцы БГК былі кіраўнікі арганізацый, што ўваходзяць у Каардынацыйную раду дэмакратычных партый. Ускосна на гэта паказвае сьведчаньне сябры Рады БГК Аляксандра Патупы, які недвухсэнсоўна выказаўся: "Прысутнасьць у выбарчых камісіях гэтых уплывовых арганізацый, як БГК, вядзе да інстытуцыянальнай легітымізацыі выбараў. Іншы складнік – удзел у выбарах апазыцыйных партый. Як толькі абедзьве рэчы адбываюцца – АБСЭ дасылае назіральнікаў і робіць утвораны парламэнт легітымным". Finita la comedia, як кажуць.

ПАДЗЯКА

РЭДАКЦЫЯ

Вялікі дзякуй аднаму з заснавальнікаў «Радавае Беларусі», старшыні гомельскага моладзевага цэнтру «Гарт» Алесю Карніенку, без спрыяньня й дапамогі якога гэты нумар газеты ніколі не пабачыў бы сьвету. За вялікі ўнёсак сп. Алеся Карніенкі як вялікага грамадзяніна й патрыёта свае бацькаўшчыны ў працэс станаўленьня грамадзянскае супольнасьці і ўтрываньня дэмакратычных вартасьцяў у Беларусі працоўны калектыў газеты «Радавая Беларусь» вылучыў яго сваім дэлегатам на Ўсебеларускі зьезд за незалежнасьць.

БЕЛАРУСКІЯ НАЦЫЯНАЛ-ДЭМАКРАТЫ НА СЛУЖБЕ ІМПЭРЫЯЛІЗМУ

ГАРУНОВІЧ

«САВЕЦКАЯ БЕЛАРУСЬ» № 159 (2947) 10 ліпеня 1930 г.

Працоўным БССР добра вядома "каштоўная дзейнасць" беларускіх нацыянал-дэмакратаў. Напомнім, што калі нямецкае войска займала Савецкую Беларусь, нацыянал-дэмакраты сьпяшаюцца "бить челом" кайзэру Вільгельму і пасылаюць яму тэлеграму з віншаваннямі, як "царю-овободителю" ад чырвонага імперыялізму (?!). Напомнім, што прыблізна на шосты дзень белапольскай акупацыі беларускія нацыяналісты вітаюць Пілсудзкага і яго "слаўнае войска", якое пазбавіла Беларусь ад маскоўскіх бальшавікоў. Напомнім, што адэскі Беларускі нацыянальны цэнтр дасылае французскаму генэралу Бэртэле, галоўнакамандуючаму саюзнымі арміямі імперыялістычных драпэжнікаў на поўдні Расеі, ліст, у якім віншуецца генэрал і выказваецца надзея на хуткае вызваленне Беларусі "ад гвалту бальшавікоў" пры дапамозе імперыялістаў.

Можна было-б павялічыць гэтыя напамінаньні. Але з сказанага досыць, каб пераканацца ў тым, што беларускія нацыянал-дэмакратычныя элемэнты ўжо з часоў Кастрычнікавай Рэвалюцыі перайшлі на службу міжнароднаму імперыялізму.

Дзеля чаго нацыянал-дэмакраты лізалі боты сусьветным інтэрвэнтам? Дзеля чаго нацыянал-дэмакраты віншавалі Вільгельма, Пілсудзкага і генэрала Бэртэле?

Пры ўсялякіх магчымых палітычных камбінацыях нацыянал-дэмакраты імкнуліся да нацыянальна-буржуазнай аўтаноміі. У адным выпадку, пры актыўнай дапамозе капіталістычных інтэрвэнтаў, шляхам "краявой аўтаноміі Беларусі" ў межах адзінай непадзельнай Расеі. У другім выпадку, карыстаючыся дапамогай нямецкага імперыялізму, стваралі рады і ўрады, спадзяючыся на самастойнае вырашэньне лёсу Беларусі. У трэцім выпадку марылі аб утварэньні Беларускай Народнай Рэспублікі пад "высокай рукою" маладага польскага імперыялізму. Пры нямецкіх акупантах беларускія нацыянал-дэмакраты жадаюць "культуры і цывілізацыі", віншуюць Вільгельма кайзэра і спадзяюцца, што пры дапамозе нямецкага імперыялізму можна будзе "вызваліць" Беларусь ад бальшавікоў і ўтварыць БНР. Пры польскіх акупантах захапленне Пілсудзікам даходзіць да таго, што беларускія нацыянал-дэмакраты не задавальваюцца акупацыяй Меншчыны. Яны просяць Пілсудзкага выратаваць ад "маскоўскага імперыялізму" Віцебшчыну, Магілёўшчыну і Смаленск. Вітаючы Пілсудзкага, яны заяўляюць, што "плачуць яшчэ маткі ў Віцебску, стогнуць людзі

Сёньня працоўныя сьвяткуюць дзесяцігодзьдзе вызваленьня БССР ад белапольскіх акупантаў. Аглядаючы шлях барацьбы за Савецкую Беларусь, нельга абыйсьці міма контр-рэвалюцыйнай ролі беларускіх нацыяналістычных, нацыянал-дэмакратычных элемэнтаў і групавак, якую яны адыгрывалі ў часы нямецкай і белапольскай акупацыі і адыгрываюць цяпер у пэрыяд шпаркага, нябачнага росту сацыялізму.

Нацыянал-дэмакрат на службе...

ў Магілёве, маўчыць безабаронны хаўтурны голас абімшэлых званіц Смаленску".

Пілсудзікі абяцае "даць магчымасьць разьвязаць унутраныя нацыянальныя і рэлігійныя справы так, як самі пажадаеце, без якога-небудзь гвалту, або націску з боку Польшчы". Нацыянал-дэмакраты за гэтую абяцанку дапамагаюць змагацца супроць Чырвонай арміі, дапамагаюць душыць рэвалюцыйны рух на акупаванай тэрыторыі.

Ужо ў часы Кастрычнікавай Рэвалюцыі розныя нацыяналістычныя і дробна-буржуазныя партыі пацярпелі паражэньні. Яны страцілі ўплыў на масы працоўных, якія ішлі за камуністычнай партыяй, бо толькі камуністычная партыя дамагалася сацыяльнага і нацыянальнага вызваленьня. Толькі лезунгі партыі згуртоўвалі працоўных вакол барацьбы за дыктатуру пралетарыяту, за савецкую ўладу.

Праграмы і справы беларускіх нацыяналістычных і дробна-буржуазных партый не вырашалі аніводнага карэннага пытаньня сацыяльнага і нацыянальнага вызваленьня. Таму гэтыя партыі страцілі ўсялякі аванс у масах.

У дзень сьвяткаваньня дзесяцігодзьдзя вызваленьня БССР трэба падкрэсьліць, што дзякуючы бязьлітаснай

барацьбе з нацыяналістамі, з нацыянал-дэмакратамі, з рознымі дробна-буржуазнымі партыямі, пралетарыят пад кіраўніцтвам кампартыі здолеў перамагчы ўсе цяжкасьці і перашкоды на шляху барацьбы за БССР.

За часы мірнага сацыялістычнага будаўніцтва працоўныя БССР дасягнулі вялікіх посьпехаў на фронце эканомікі і культуры. Будуючы пралетарскую беларускую культуру ва ўмовах рашучай бойкі сацыялізму з капіталізмам, партыя выкрыла другую лінію, другую варожую пралетарыяту канцэпцыю поглядаў на характар нашага эканамічнага і культурнага разьвіцьця. Прадстаўнікі, ідэолягі гэтай другой варожай нам лініі зьяўляюцца беларускія нацыянал-дэмакраты.

Што такое нацыянал-дэмакратызм наогул?

Гэта буржуазная, антысавецкая плыня, якая абараняе тэорыю "самабытнасьці", тэорыю бяськлісавасьці беларускага народу, тэорыя буржуазнага народаўладства, якая адлюстроўвае ідэолягію кулака. Нацыянал-дэмакратызм зьяўляецца агентурай, супрацоўнікам беларускага нацыянал-фашызму, польскага фашызму, а значыць і сусьветнага імперыялізму.

Нацыянал-дэмакраты і нацыянал-фашысты вядуць сваю падрыўную

работу ў мэтах стварэньня БНР. Значыць нацыянал-дэмакратызм "возводзіцца в степенъ самостоятельной буржуазной государственности".

Ідэя БНР – ідэя "равненья" на перадавыя заходне-эўрапейскія дзяржавы, ідэя самастойнай буржуазнай дзяржаўнасьці – чырвонай істужкаю праходзіць праз увесь пэрыяд існаваньня нацыянал-дэмакратызму яшчэ з часоў "Нашай Нівы".

Гэтая ідэя ў нашых умовах кладзецца беларускімі нацыянал-дэмакратамі ў аснову сваёй дзейнасьці, яна цягне назад да капіталізму, яна накіравана супроць дыктатуры пралетарыяту за самастойную беларускую народную рэспубліку – г. зн. за капіталістычную рэстаўрацыю. Магчыма ў трудную часіну існаваньня БССР вядомыя колы нацыянал-дэмакратаў наперад, авансам разьмяркоўвалі свае ролі па кіраваньню будучай БНР аж да паслоў у буржуазных дзяржавах. Вопыт "Саюзу Вызваленьня Украіны" паказвае, што ўкраінскія нацыяналісты перш за ўсё прызначылі сябе міністрамі будучай буржуазнай дзяржавы і ўзяліся за контр-рэвалюцыйную працу.

У гэтай сувязі зусім у новым асьвятленьні прадстаўляецца контр-рэвалюцыйная роля беларускіх нацыянал-дэмакратаў. Нацыянал-дэмакраты моцна пераходзяць на службу імперыялізму. Нельга ня бачыць гэтай змычкі паміж нацыянал-дэмакратамі і імперыялізмам.

Канечная мэта нацыянал-дэмакратаў – БНР. Кому патрэбна БНР? Чья рука кіруе ідэяй капіталістычнай рэстаўрацыі? Толькі рука ўнутранай контр-рэвалюцыі ў выглядзе капіталістычных элемэнтаў і рука замежнага імперыялізму, бо БНР мяркуецца пад высокай рукою польскага, а значыць і міжнароднага імперыялізму.

Такім чынам, біць па кулаку, біць па капіталістычных элемэнтах – гэта азначае біць па беларускаму нацыянал-дэмакратызму. Біць па кулаку і беларускаму нацыянал-дэмакратызму – гэта азначае біць па магчымасьці капіталістычнай рэстаўрацыі, біць па польскаму фашызму ды міжнароднаму імперыялізму.

Такая ў кароткіх рысах гісторыя контр-рэвалюцыйнага беларускага нацыянал-дэмакратызму, такі лёс гэтае антысавецкае плыні. Уся тэорыя і практыка нацыянал-дэмакратаў паказала, што яны з часоў Кастрычнікавай Рэвалюцыі здрадзілі інтарэсам працоўных Беларусі, што яны скрытна і адкрыта ў шалёнай барацьбе змагаліся супроць дыктатуры пралетарыяту, прадаваўшыся

оптам і ў розніцу імперыялістам, што яны, спадзяючыся на атрыманьне права самастойнай эксплёатацыі працоўных Беларусі, перайшлі на службу імперыялізму, дапамагаючы капіталістычнай інтэрвенцыі.

Ня трэба ні на хвіліну забывацца, што небяспека нацыянал-дэмакратызму яшчэ і дагэтуль не здымаецца з парадку дня. Наша руйнуючая барацьба з нацыянал-апартунізмам у шэрагах КП(б)Б і нацыянал-дэмакратызмам па-за яе шэрагамі сведчыць аб вялічэзных посьпехах у справе большавізацыі КП(б)Б. Але гэта зусім не азначае, што нацыянал-дэмакратызму, які атрымаў зьніштажачы ўдар у адчыненай барацьбе, больш ня існуе. Ёсьць людзі, якія лічаць, што паколькі мы ў адчыненай бойцы разьбілі нацыянал-дэмакратаў, значыць цяпер можна злажыць рукі. Трэба рашуча біць па гэтых апартуністычных тэорыях, якія раззбройваюць партыю ў далейшым змаганьні з нацыянал-апартунізмам і нацыянал-дэмакратызмам.

Ленін казаў, што: "Пакуль мы жывём у дробна-сялянскай краіне, для капіталізму ў Расеі ёсьць больш моцная эканамічная база, чым для камунізму".

Цяпер іншыя абставіны. Партыя зорысць пачыла ўсё неабходнае для пабудовы сацыялізму. СССР пераходзіць да непасрэднай пабудовы сацыялістычнага грамадства. Шырачэзныя пласты беднаты і сярэдняцтва рашуча павярнулі ў бок сацыялізму. Гэта бясспрэчна. Але на вядомы час дробная таварная вытворчасць захоўваецца, а гэта значыць, што небяспека нацыянал-дэмакратызму, які харчуецца дробнай таварнай вытворчасцю, таксама захоўваецца.

У той час, калі апартуністы вядуць размовы аб тым, што нацыянал-дэмакратызму больш ня існуе, што ён нібыта канчаткова разьбіты і зьнішчаны, якраз у гэты час партыя выкрыла новыя выступленьні нацыянал-дэмакратаў у Беларускай Акадэміі Навук (філэлёгічная дыскусія). Філэлёгія – навука аб мове – аказалася арэнай клясавай барацьбы. Гэта абвяргае мірна настроеных мяшчан і паказвае, што мы павінны захоўваць баявую пільнасьць, бо нацыянал-дэмакратызм імкнецца пралезьці ва ўсе поры нашага эканамічнага і культурнага будаўніцтва, імкнецца з самага нечаканага боку выступаць супроць партыі, супроць дыктатуры пралетарыяту.

Нямецкі крытык і пісьменьнік Песінг казаў: "В борьбе с моими противниками, в борьбе с теми, кого я ненавижу, я полезу повсюду, и если этот противник запрятается в археологию, я изучу археологию и археологией поколочу его".

Мы прапануем апартуністам, якія жадаюць "почить на лаврах и спать спокойно, чтоб никакая муха не кусала", памятаць, што партыя ў барацьбе на два франты моцна ўдарыць і па тых, хто раззбройвае яе ў змаганьні з нацыянал-апартуністамі, з нацыянал-дэмакратамі, і па тых, хто ўсыпляе пільнасьць большавіцкіх рады. Нам трэба, пасілена рыхтуючы пралетарскія навуковыя кадры, "полезть всюду", каб выгнаць клясавага ворага адусюль, дзе ён адчынена выступае супроць дыктатуры пралетарыяту і адтуль, дзе ён ціхай сапаю вядзе падкоп супроць савецкай сыстэмы.

Трэба перад кожным пралетарам і працоўным селянінам "раскрыць карты" капіталістычнай рэстаўрацыі, неабходна выхоўваць нашу моладзь на традыцыйна большавіцкай няпрымірлівасьці да ўсялякіх хібаў і ўхілаў ад Ленінскай лініі партыі.

Вялікадзяржаўны шавінізм становіць галоўную небяспеку на даным этапе. У рэзалюцыі XVI зьезду ВКП(б) па справах ЦК ВКП(б) правільна гаворыцца аб тым, што: "Главную опасность на данном этапе представляет великодержавный уклон, пытающийся ревизовать основы Ленинской национальной политики и под флагом интернационализма прикрывающий стремления отживающих классов господствовавшей ранее великорусской нации вернуть себе утраченные привилегии".

БССР дасягнула вялікіх посьпехаў у галіне беларусізацыі, у галіне цеснага згуртаваньня працоўных розных нацый вакол ажыццяўленьня Ленінскай лініі кампартыі ў нацыянальным пытаньні. Аднак гэтая наша работа сустракае супраціўленьне з боку вялікадзяржаўных шавіністаў, якія выступаюць супроць беларусізацыі, вядуць размовы аб перавагах вялікарускай культуры, аб тым, што ўсёроўна вялікаруская культура "поглотит" культуры нацменшасьцяй, якія (культуры) нібыта штучна насаджаюцца.

Канцэнтруючы агонь па вялікадзяржаўнаму ўхілу як галоўнаму на даным этапе ў справе ажыццяўленьня Ленінскай нацыянальнай палітыкі, мы павінны ў той-жа час бязьлітасна змагацца з беларускім контр-рэвалюцыйным нацыянал-дэмакратызмам і шавінізмамі розных колераў.

Справа вызваленьня БССР, справа эканамічнага і культурнага росьцьвіту Савецкай Беларусі адбывалася таксама ў жорсткай барацьбе за Ленінскую нацыянальную палітыку нашае партыі. Захоўваючы баявую пільнасьць, змагаючыся з ухіламі ад партыйнай лініі і з прымірэнцтвам да іх, КП(б)Б будзе цьвёрдым поступам ісьці да сацыялізму.

ЦІКАВА КРАЇНА... БІЛОРУСЬ

Наша газэта ня першая зьмяшчае перадрук тэксту пра Беларусь з замежнага выданьня. Вядома, што погляды суседзяў на нашу краіну розняцца ад нашых уяўленьняў пра сябе самых. Цяпер толькі пачынае фармавацца аблічча краю за мяжою, калі адыходзіць на другі плян постаць першага прэзыдэнта Рэспублікі Беларусі й аб'ектам вывучэньня становіцца беларускі народ – зь ягонымі клопатамі й праблемамі, гісторыяй і сучаснасьцяй. Асабліва блізкія мы паводле мовы й лёсу да ўкраінцаў, чым тлумачыцца адмысловая ўвага ўкраінскіх сродкаў масавай інфармацыі да Беларусі. З увагі на тое, што мноства беларускіх газэт выходзіць у дзьвюх мовах, другая зь якіх (а то й першая) – расейская, гэты тэкст зьмяшчаецца па-ўкраінску, як прыклад іншага, адрознага ад афіцыйнага, разуменьня "раўнапраўя моў" і "славянскага братэрства".

Дмитро ГУБЕНКО

«КОЛЭГА» № 4 (13) чэрвень 2000 г.

Авторитаризм. Почувши цей термін, будь-який чоловік відразу пригадає кілька режимів, що їх визначають як авторитарні: Франко – в Іспанії, Піночета – в Чілі, Лукашенко – у Білорусі... Те це ж зовсім поряд!

А чи не здавалася вам, що авторитаризм мае свої переваги перед цією розхлябанною, ні на що не здатною (принаймні в Україні) демократією? Так ось: мені теж так здавалася, доки я не відвідав блізьку й водночас таку невідому Білорусь.

Перші вражэньня: ось де справжній порядок! На вуліцах чисто, безпечно (бо на кожным розі – міліцонер), у метро – ніякіх жебраків та торговців (себто ніхто не проштовхуецца крізь вагон, волаючи назви газет), на вуліцах кіоскі не псуюць міські краевіды. Отже, жыці нібыто можна. Тільки ось аби розізнати опозиційний мітінг, у місто вводяться бронетранспортеры. А діячі опозиції просто знікаюць... "безвісты". Студенты ж протестуюць проти даўно позабытаго у нас "примусоваго розподілення".

Цікава краіна Білорусь. І чому всі вважаюць, што блізькі сусідзі не могуць быці цікавімі "за вызначенням"? Білорусь насправді наш найбліжчы сусід та родич: різніця між украінскаю та білоруськаю мовамі становіць ліше 17% лексікі. А чі знаеце вы, што білоруська мова мае дві абеткі – кірыліцо та латінку, а тажод дві правопісны сістэмы – совкову "наркомовку" та незалежніцкую "тарашкевіцу"? Чі знаеце вы, што "найсвідомішы" білорусы вважаюць себе "літвінамі", а Вяліке князівство Літовьське – сярэднявічню білоруськаю державою? До речі, у 1990 року Верховна Рада тоді ще БРСР висувала до Літвы територіальні претэнзіі на Вільнюс, як частіну білоруськай етнічнай територіі.

Білоруськімі етнічнымі землямі є тажод невеличка північна частіна Чернігівшчыны (украінскаю, щоправда, є більша частіна Берестейшчыны, але – будемо поважати прынціп недоторканості кордонів), звідкі й походить, між іншым, пан прэзідэнт Кучма.

Схожі ми не тільки культурно, але й у своїх проблемах. І багато в чому саме завдякі третій сестрі зі "спільної коліска". Напевно, ліше украінська та білоруська мовы маюць спількі мутагенні пбрыды з російською: наш "суржык" та білоруська "трасянка". Ліше наші два народы на пострадянському просторі зазналі такога російшчэння. Відчайдушні спробы свідомых білорусів зберегці свою національну ідентічність маюць стати для нас серйозным уроком, адже на прыкладі Білорусі мы можемо побачыці, до чого може прывесці заправяджэння в Украіні другою державною моваю російською. До референдуму 1995 року, на якому Лукашенко дістав згоду на двомовність, Мінськ зовнішньо (рэклама, вівіскі) був білоруськомовным містом, тепер – усе це переважно російськомовне. У містах з того часу майже не залишылося шкіл з білоруськаю моваю выкладання, поступово переводзяцца на російську й сільські школы. Більш того, у Білорусі немає жодного білоруськомовнаго вышчаго навчальнаго закладу!

Але вбіці націю не так вже й легко. Мінулорічньй перепіс населення у Білорусі, незважаючы на те, што навіть бланкі перепісу були відруковані російською, показав, што 37% населення республікі ще не відцураліся рідной мовы. Побажаймо ж успіху свідомым білорусам, адже від того, чі вдасться їм зберегці свою ідентічність, залежыць і наше майбутне.

СЬМЕРЦЬ БЕЛАРУСКАГА ДУХУ

«ВСЕ ПРОБЛЕМЫ ЛИЦЕЯ ОТ ТОГО, ЧТО ПРЕПОДАВАНИЕ ВЕДЁТСЯ НА БЕЛОРУССКОМ ЯЗЫКЕ», – ПРИЗНАЛАСЯ НЯДАЎНА АДНА З ВЫКЛАДНІЦ БЕЛАРУСКАГА ГУМАНІТАРНАГА ЛІЦЭЮ

Яніна МЯЛЕШКА

Колькі гадоў таму на адным зь ліцэйскіх сходаў адзін з заснавальнікаў і колішні выкладнік alma mater Анатоль Сідарэвіч неяк сказаў: "Трэба ўжо зачыняць гэтую багадзельню". Гэтыя словы на доўга засталіся ў памяці шматлікіх навучэнцаў. У той момант кожны зь іх напэўна падумаў: "Як гэта – зачыняць ліцэй, а як жа мы, ліцэйцы?" Але зерне сумневаў паступова дало парасткі, што раскрылі рэалістычнайшы кругавід ліцэйскага жыцця, сьцягнуўшы зь яго прагнае пакрыва рамантычнага захаплення. У гэтым новым, аб'ектыўнейшым абразе шмат што ўражае, шмат што страшыць, шмат што выклікае пачуццё сораму і горычы, і моцна кранае за жывое.

Ужо ні для каго не сакрэт, што міжсобку навучэнцы ліцэю гавораць на "великом и могучем", а некаторыя, больш нахабныя, не саромеюцца паказаць сваё валоданьне расейскаю моваю і перад выкладнікамі, балазе тыя і самі ня надта абцяжарваюць сябе вывучэньнем беларускае мовы. Ды што казаць, калі большыня выкладнікаў у гутарках міжсобку карыстаецца небеларускаю моваю. Далей – болей. "Все проблемы лицея от того,

Беларускі гуманітарны ліцэй – "кузьня адраджэнцаў". Гэтак называюць адзіную ў краіне навучальную ўстанову, дзе ўсе прадметы цалкам выкладаюцца па-беларуску, а сярод выпускнікоў і выкладнікаў вялікі працэнт тых, каго нельга назваць прыхільнікамі цяпершняга палітычнага рэжыму, праз што ліцэй не аднойчы спрабавалі зачыніць. За тыя гады, што існуе ліцэй, у ім шмат што змянілася, але стэрэатыпы пра некалі ўнікальную ўстанову засталіся старыя. Ніхто ня хоча, каб яшчэ адно дасягненьне пэрыяду кебічаўска-шушкевіцкае беларусізацыі ператварылася адно ў ценю. На жаль, ад колішняе "кузьні адраджэнцаў" літаральна за апошнія колькі гадоў застаўся менавіта ценю. І віна за гэта ляжыць не на ліцэйцах, і не на дзяржаве. Выкладнікі і дырэктар ліцэю Ўладзімер Колас ня здолелі ахаваць ліцэй ад заганных зьяў нашага часу, што нібы цывілій пакрылі муры і закуткі Нацыянальнага дзяржаўнага гуманітарнага ліцэю імя Якуба Коласа, як афіцыйна называецца ад 1998 году некалі ўнікальная навучальная ўстанова. Ідзі і мары мноства людзей празь дзесяць гадоў ператварыліся ў нішто. Рамантызм, што панавалі ў мурах на Кірава, 21, змяніўся цынзізмам, грубым і непрыхаваным, як і ўсё ў нашым жыцці.

что преподавание ведётся на белорусском языке", – прызналася нядаўна адна з выкладніц. І праўда, гэта ж так ня модна – па-беларуску, а ліцэй – установа сучасная. Ды, зрэшты, да навучэнцаў, якія заўжды гавораць па-беларуску, ставяцца тут з шкадаваньнем... як да псыхічна хворых.

У ліцэі мова – пытаньне балючае, але не адзінае, бо апрача таго, што тут гавораць, дык

яшчэ часам вучаць і вучацца, хоць якасьць таго і другога няўхільна падае. Апрача таго, што прыметнік "гуманітарны" ў назове ліцэю азначае амаль поўную недасьведчанасьць ліцэйцаў у гэтых навучальных дысцыплінах як матэматыка, інфарматыка, фізыка, астраномія, хімія, дык жа і замежная мова вывучаецца ўсяго тры гадзіны на тыдзень, а на лекцыях беларускае мовы над

ліцэйцамі, як над рэпрэзэнтантамі новае папуляцыі віду школяроў, экспэрымэнтуюць выпускнікі ВНУ і студэнты-практыканты. На занятках літаратуры некаторыя выкладнікі вядуць высокаінтэлектуальныя гутаркі з дваіма-траіма навучэнцамі, якія на іхнюю думку ёсьць адзінымі носьбітамі высокіх ідэй, якіх паводле вызначэньня ня можа быць у рэшты групы, што сядзіць у клясе толькі для поўнага камплекту.

Тады зусім нядзіўна, што некаторыя пэдагогі пакрысе сьпіваюцца і часам зьяўляюцца на працы ў нецвярозым стане, а пасля абураюцца, што моцныя напоі карыстаюцца гэткай папулярнасьцяй сярод ліцэйцаў. Побач з гэтай заганаю згадваецца яшчэ адна, ня менш небясьпечная – схільнасьць да самагубства. Спробы расстацца з жыццём – у ліцэі рэч ці не пэрыядычная. Нехта хоча некага напалохаць, а хтосьці насамрэч ажыцьцяўляе гэтыя намеры.

Усё гэта стварае нездаровы і неспрыяльны для навучаньня псыхалогічны клімат, што змушае задумацца – куды ж ідзе першы беларускі ліцэй? За што ж тады змагаліся, спадарства?

Выкладніцкая эліта Беларускага гуманітарнага ліцэю:

Лявон Баршчэўскі, Міхась Тычына, Ян Войніч, Уладзімер Емяльлянчык, Алесь Жлутка, Васіль Сёмуха

"Апазыцыя" пайшла на саступкі рэжыму. Калі яшчэ паўгода таму гаварылася аб магчымасці выбараў толькі ў Вярхоўны Савет паводле Канстытуцыі 1994 году, дык цяпер прапануецца "пашырэнне паўнамоцтваў парламэнту", і хаця не ўдакладняецца – якога, усім ясна – "лукашэнкаўскага". Але Лукашэнка на гэта не ідзе і ня пойдзе – гэта й дурню ясна. Што ж тады? Яшчэ адна пяцігодка падпольнага змаганьня ды вулічных боек? Відавочна, што ад гэтага стаміліся ўсе – і "апазыцыя", і рэжым. Але зрухаў да пагадненьня й кампрамісу не назіраецца. Выйсьця няма – гэта прызнаюць усе. Прынамсі сёння на даляглядзе не відно ніякіх перамен. Перамоў таксама. І перамог. Хутчэй за ўсё, калі да восені нічога ня зьменіцца – улада ня выканае патрабаваньняў "апазыцыі", а "апазыцыя" ня пойдзе ў марыянэткавы "парламант", дык Беларусь цягам наступных пяці гадоў чакаюць змрочныя "пэрспэктывы" – як палітычныя, гэтак і эканамічныя.

І гэта пры тым, што патрэба кампрамісу й саступак прызнана нават у асяродку "апазыцыйных" выбарцаў. Людзей незадавальняюць бясконцыя эўрапейскія ды амэрыканскія турнэ спадароў "змагароў", якіх хутчэй знойдзеш у Вашынгтоне ці ў Вільні, як у Менску. Пра значэньне знадворнага падтрыманьня нашых палітыкаў шмат казаць няварта: нутраная палітыка беларуская цалкам залежыць ад ваганьняў на заходняй і ўсходняй "біржах". Гэтак было цягам усяго XX стагодзьдзя, у гэтым палягае галоўная памылка беларускіх эліт – яны несамастойная ад свайго паўстаньня. Ніхто яшчэ зь беларускіх палітыкаў не спрабаваў замацаваць сваю ўладу, грунтоўчыся на мясцовых сілах. Нястача грошай, а значыцца й нетрываласць свае ўлады змушала ўсіх кіраўнікоў Беларусі шукаць знадворнага падтрыманьня. Рыторыка прамаскоўскіх функцыянераў з Дому ўраду й "апазыцыйных" клеркаў з Варшавы, в натоўкі ж процілеглая, наколькі падобная: адны прапануюць "вяртаньне" ў Эўропу, другія – "узьяднаньне" з Расеяй.

Па-за гутаркамі пра "легітымнасьць" ды "дэмакратычнасьць" усе, нават "народны прэзыдэнт", забываюцца на галоўнае – на народ. Народ, у якога ніхто гэтак і не пытаўся: "А што вам трэба, браточки?" Народу ж не патрэбны ні "палатачны" парламант, ні "вярхоўны". Народу патрэбна нармальнае функцыянаваньне ўсіх галін улады з забесьпячэньнем ягоных асноўных правоў і свабод. Пра гэта заўжды

БЯЗ ВЫБАРУ

ДАВОДЗІЦЦА СПАДЗЯВАЦЦА, ШТО УЛАДА ПЕРАНЫСЕ ПАРЛЯМЭНЦІЯ ВЫБАРЫ НА ВЯСНУ 2001 ГОДУ, А «АПАЗЫЦЫЯ», ПАКУЛЬ НЯ ПОЗНА, УСЁ Ж НАВАЖЫЦЦА ПАЙСЬЦІ «У НАРОД»

Андрэй МЛЫН

У краіне пачалася агітацыйная кампанія перад парламэнцкімі выбарамі. Кампанія пачалася ня сёння, а тады, калі з урадавага будынку на пляцы Незалежнасьці ў Менску быў выселены апошні дэпутат апошняга Вярхоўнага Савету, а створаны "нацыянальны сход" быў падзелены на "палату прадстаўнікоў" і "савет рэспублікі", як сьцьвярджала афіцыйная прапаганда – на ўзор французскага й амэрыканскіх заканадаўчых органаў. Вось жа ў гэтыя "палаты" й прапануецца беларусу абраць сваіх "дэпутатаў" паводле "найдэмакратычнайшага" Выбарчага кодэксу, укладзенага і ўхваленага ў мурох Дому ўраду. Але, як відаць, ня ўсе згодны на гэтыя выбары. Рэпрэзэнтанты "апазыцыі" на сваім Кангрэсе дэмакратычных сіл заявілі, што ня пойдучь на "фарс" без выкананьня чатырох умоў: забесьпячэньня свабоды слова на тэлевізіі ды ў дзяржаўных газэтах, вызваленьня палітычных вязьняў, кардынальных зьмен у Выбарчым кодэксе й пашырэння паўнамоцтваў парламэнту.

гаворыць "апазыцыя". Між тым "апазыцыя" зусім зьбілася з панталыку, ня цямячы – куды ідзём? Нават з умоваў няўдзелу ў "фарсе", сябры дэмакратычных партый і рухаў маюць кінуць усё намаганьні на інфармаваньне жыхарства краіны пра рэчаіснасьць – гэткую, якой яна ёсьць, пра выбары – гэткія, якія рыхтуюцца, пра сябе – гэткіх, якія толькі адны здольны забясьпечыць краіну чаканым спакоем і дабрабытам. Ня тое, каб у якой Татаршчыне на Маладэчаншчыне ці ў Квасынічах на Случчыне ведалі пра спадарства Вячорку, Гразнову, Шчукіна ды інш. Пра іх амаль, ці зусім ня ведаюць нават у Менску!

Мы – бяз выбару, Мы ня ведаем, што чакае нас заўтра. Мы нікому ня верым. Мы нікуды не ідзём, і ня пойдзем, бо неўзабаве сядзеньне на месцы ператворыцца ў рэфлекс. Даводзіцца спадзявацца, што ўлада перанясе парламэнцкія выбары на вясну 2001 году, а "апазыцыя", пакуль ня позна, усё ж наважыцца пайсьці "ў народ".

Ён нам не паможа

«ДЫЯЛЁГ» СКОНЧАНЫ

Тацяна ПЕТУХОВА

На дэмакратычнасьць і справядлівасьць восеньскіх выбараў спадзявацца ня варта. Улады паказалі свае здольнасьці "дамаўляцца" з рахманымі беларусамі. Падманваць жа найлегкавернейшых замежных дыпляматаў яны больш ня могуць. У часе г. зв. "дыялёгу" дарма толькі пераведзена папера. Шаснаццаць пунктаў папраў да Выбарчага кодэксу сьпяраша былі прапанаваны на разгляд экспертнай групе, пасля – больш як ста рэпрэзэнтантам грамадзка-палітычных аб'яднаньняў. Іх ухвалілі. Празь сіта дзяржаўных інстанцый і камісій сьпіс папраў выйшаў пакарочаны на тры пункты, а ў адміністрацыі прэзыдэнта ад іх засталася толькі шэсьць неістотных пунктаў, аднагалосна ўхвале-

ных "палатай прадстаўнікоў". Гэта было шокам для экспертаў "дыялёгу", якія на сваім сходзе спачатку "нарадзілі", а пасля й "забілі" ідэю напісаньня заявы пратэсту супраць парушэньня сваіх правоў. Неўзабаве абвясціў аб сваім расчараваньні і Аляксандар Фядута, які ачольваў групу экспертаў у праблемацы сродкаў масавай інфармацыі. Ягоня прапановы для забесьпячэньня роўнага прыступу да мэды ўсім удзельнікам выбараў былі ўхвалены экспертамі двойчы, а на абмеркаваньне удзельнікаў "дыялёгу" выносілася рэзалюцыя невядомага паходжаньня. Урэшце, не стрываўшы ганьбы й падману (а мо' самападману?), "маўр сышоў". "Дыялёг" скончаны: "Усім спа-ба, усе свабодны".

ЖЫВЕ БЕЛАРУСЬ!

УСЕБЕЛАРУСКІ ЗЪЕЗД – ПРАФАНАЦЫЯ ІДЭІ ЯК РЭФЛЕКС

Другі Ўсебеларускі зъезд, сабраўшыся ў Менску праз чвэрць стагоддзя пасля першага Ўсебеларускага зъезду і выслушаўшы спавешчаныя аб падзеях у Беларусі ў часе між абодвума зъездамі, аднагалосна пастанавіў: 1. Вызначыць правільнай і зноў пацвердзіць гістарычную пастанову Рады Беларускае Народнае Рэспублікі, што, маючы паўнамоцтвы першага Ўсебеларускага зъезду 1917 году, на сваім сходзе 25 сакавіка 1918 году ўрачыстаю трэцяю Ўстаўною граматаю вырашыла аб канчальным разрыве Беларусі з бальшавіцкаю Масквою і расейскаю дзяржаваю ў усіх ейных формах. 2. Пацвердзіць, што беларускі народ ніколі не прызнаваў, не прызнае цяпер і ніколі не прызнае ў будучыні за форму свае беларускае дзяржаўнасці накіненныя яму маскоўскімі захопнікамі формы БССР. 3. Паведаміць усе ўрады і народы сьвету, што голас Масквы і СССР у беларускіх справах ня мае ніякае праўнае сілы, а ўсе твораныя Масквою нібыта беларускія ўрады ня маюць аніякіх праўных кампэтэнцый, бо не вызнаюцца беларускім народам. Таму ўсе ўмовы ці аднабаковыя пастановы ўрадаў: СССР, колішняе Польшчы і сучаснага г. зв. зміграцыйнага ўраду Польшчы што да тэрыторыі Беларусі і беларускага народу, і што былі зроблены раней, або будуць зроблены ў будучыні, – другі Ўсебеларускі зъезд абвяшчае ня маючымі ніякае праўнае сілы, як ня будуць мець сілы і ўсялякія іншыя магчымыя спробы падзелу Беларусі з боку іншых дзяржаў і народаў. Адаіным праўным прадстаўніком беларускага народу і ягонага краю ёсць сёння Беларускае цэнтральнае рада з прэзыдэнтам Радаславам Астроўскім на чале.

Сцэнар таго Зъезду арганізатары цяперашняга падсьведама возьмуць узорам. Гэтаксама гучацьмуць прамовы і рэзалюцыі, гэтаксама ўсе голасна выгучацьмуць: "Жыве Беларусь!" Застанеца старой і істота Зъезду – ён выбухне, але ўпустую.

Рэч ня ў тым, колькі тысяч чалавек дашлюць ад сябе дэлегатаў. Зъезд ня можа быць "усебеларускім" суб'ектыўна. Беларусь – гэта зусім ня тое, што Рэспубліка Беларусь, гэта нашмат бо-

Першы Ўсебеларускі зъезд сабраў сваіх дэлегатаў у сьнежні 1917 году з мэтай абмеркаваньня лёсу краю і вызначэньня ягонага статусу – як незалежнага гаспадарства ці аўтаноміі ў складзе расейскае дзяржавы. Той Зъезд быў разагнаны бальшавікамі, але дэлегаты пасьпелі абраць Раду Зъезду, што пазьней, ператвораная ў Раду Беларускае Народнае Рэспублікі, абвясціла 25 сакавіка 1918 году аб незалежнасьці адраджанае беларускае дзяржавы. Той першы Зъезд быў і адзіным у гісторыі ўсенародным сходам, што рэпрэзэнтаваў усе пласты беларускага грамадства – ад сялян да зямлян, ды складаўся з дэлегатаў ад усяе Беларусі – ад Смаленшчыны да Беласточчыны, ад Віленшчыны да Берасьцейшчыны. Другі Ўсебеларускі зъезд, зладжаны пры канцы 1944 году Беларускаю цэнтральнаю радаю супольна зь нямецкай акупацыйнай адміністрацыяй ня толькі ня меў гэткае рэпрэзэнтацыйнасці як першы, але і складаўся з дэлегатаў, якія блізка ня гвалтам звозіліся ў сталіцу, амаль з усіх бакоў аточаную беларускімі савецкімі партызанамі і бальшавіцкім войскам. Пра характар гэнага другога Ўсебеларускага зъезду добра сьведчыць рэзалюцыя, ухваленая аднагалосна ягонымі дэлегатамі.

Менскі гарадзкі тэатар 27 чэрвеня 1944 году ў часе ладжаньня II Усебеларускага зъезду. У гэтым сама будынку адбываўся і I Усебеларускі зъезд у сьнежні 1917 году

ПРЫВІТАЛЬНАЯ ТЭЛЕГРАМА АДЛЬФУ ГІТЛЕРУ АД ДРУГОГА ЎСЕБЕЛАРУСКАГА ЗЪЕЗДУ

"Правадыры Вялікае Нямецчыны Адольфу Гітлеру. Другі Ўсебеларускі зъезд, на які 27 чэрвеня 1944 году зьехаліся ў сталічны горад Беларусі Менск 1039 прадстаўнікоў беларускага народу, даручыў мне даслаць Вам, Фюрэру, вітаньне і запэўніць Вас, што беларускі народ будзе нязломна змагацца побач зь нямецкімі жаўнерамі супраць супольнага нашага ворага – бальшавізму. Мы спадзяёмся і верым у канчальную пер-

рамогу пад Вашым кіраўніцтвам, што пры будове Новай Эўропы прынясе шчаслівую будучыню беларускаму народу. Няхай жыве перамога! Прэзыдэнт Беларускае цэнтральнае рады Радаслаў Астроўскі."

Тэлеграма Адольфу Гітлеру не прадбачылася арганізатарамі другога Ўсебеларускага зъезду. Яна паўстала ў выніку адмысловых акалічнасьцяў. У якасьці гасьцей Зъезду прысутнічалі

лей – на поўнач, поўдзень, захад і ўсход. Бязь некалькіх мільёнаў беларусаў Беласточчыны, Віленшчыны, Смаленшчыны, Браншчыны і паўночнае Чарнігаўшчыны цяперашні Зъезд лепей было б назваць Усерэспубліканскім зъездам.

Праблема і ня ў колькасьці людзей, якія выберуць сваіх дэлегатаў. Беларускае нацыянальнае дагэтуль не сфармавана як грамадзянская супольнасьць людзей усіх нацыянальнасьцяў, якія жывуць у Беларусі і ўсьведамляюць сябе беларусамі. Народ Беларусі – гэта не электарат Лукашэнка. Гэты тыя, хто ўсьведамляюць сябе народам, перадусім г. зв. "сьведомыя" беларусы, а не савецкія беларусы, як хацелася б палкоўніку Замяталіну. Але нават сярод "сьведомых" беларусаў не было і ня будзе вылучэньняў дэлегатаў. Што казаць пра "люмпэн", які гэтаксама хоча пачувацца народам...

Таму толку зь Зъезду ня будзе. Бо зьведучца патрэбныя людзі ў патрэбнае месца і прымуць патрэбныя паперы, а пасля напішуць казку пра трэці Ўсебеларускі зъезд, зъезд за незалежнасьцю; а ў "Советской Белоруссии" якая-небудзь Каця Праніці Людэ Маслюкова нахрэмзае пасквіль на "зраднікаў беларускага народу вячорак, статкевічаў і старыкевічаў", не забыўшы далучыць да кагорты "прадажных акул імперыялізму" ўсіх каго толькі можна.

А можна ўявіць тое, што кожны хоча сабе ўявіць, як уяўляў сябе беларускім прэзыдэнтам Радаслаў Астроўскі. Няхай гэта будзе трэці Ўсебеларускі зъезд, няхай на яго зьведучца лепшыя сыны і дачкі беларускага народу (гэта сапраўды можна ўявіць – не спрачацьмеся), няхай яны прымуць Акт незалежнасьці, няхай жыве Беларусь! Няхай бы так было!